

Øvre Jar sag

Lokalisering:

GPS sone 32V Ø 590865 N 6443935

Kort historie: Peder Anker fikk flyttet sagstolen fra Lysaker sag til «den øvre fossen» i 1783, etter å ha forpaktet saga siden 1772. Ei sag på Lysaker nevnes først i 1580, men denne bør ikke kobles til Øvre Jar fordi teknologien var blitt en helt annen 200 år senere. Anker skar 2750 bord på Jar i 1785. Saga ble nedlagt ca. 1875 omtrent samtidig med Grini, Voksen og Holte.

Kartdokumentasjon: Jar sagene og mølla vises bare på kart fra 1793, 1808 og 1818. Ingen av brukene står på kart fra 1864, men nedre saga står på kartserien *Kristiania (Oslo) og omegn*

Figur UJ1: Bunn til steinsøyle ved elva i sør.

Figur UJ2: Kwartmiilskart i målestokk 1:10.000 fra oppmåling foretatt i åra 1793-7 med rekkefølget demning-sag-mølle-demning-sag langs Lysakerelva ved Jar

Figur UJ4: Et kart over Jarskogen tegnet av Reichsborn i 1817. Det viser to demninger, sager nedenfor begge og ei mølle under Jarfossen gjenkjennelig fra innsnevring av elva.

Figur UJ3: Utsnitt av kart 3555 i Nasjonalbibliotekets samling, datert ca. 1808, viser tre demninger ved Jar gårds grunn med rekkefølge to demninger-sag-mølle-demning-sag

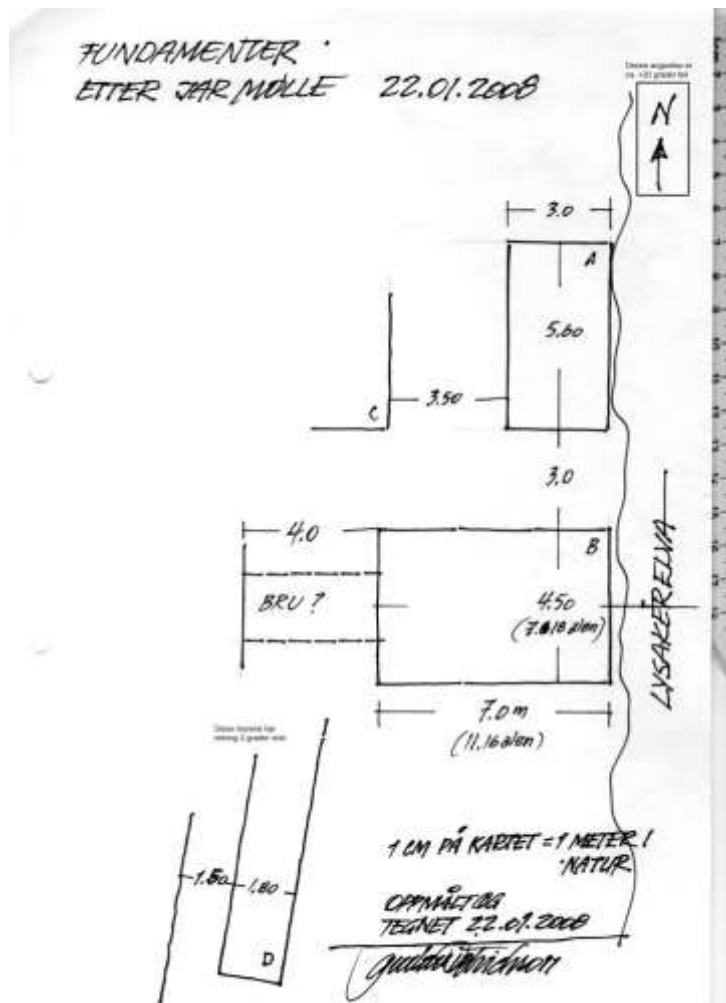
Fotodokumentasjon: Wilse tok et bilde (Fig, UJ5) i 1902 fra plassen Ødegård nedenfor Jarfossen og vel 150 meter fra saga. Det viser to tørrmurte søyler i elvekanten og en støttemur i annen rekke.

Figur UJ5: Wilses fotografi fra 1902 som viser restene etter øvre Jar sag. Bildet er tatt fra 150 meter nedenfor Jarfossen, og 200 meter fra saga. Wilsesamling, Norsk Folkemuseum

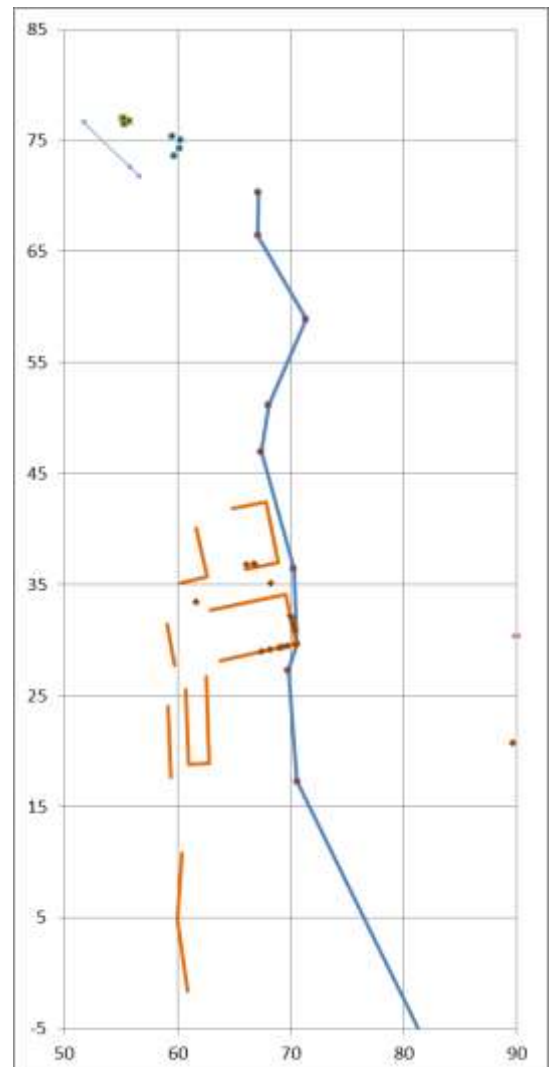
Oppmåling: Sommeren 2008 laget arkitekt Gustav Dietrichsen og en kollega en plantegning (Fig. UJ7) over restene på øvre Jar under misoppfatning at anlegg hadde vært ei mølle. Selv om plantegningen er ufullstendig pga. stein som er veltet inn i sagtomta, kan den settes sammen med oppmålingsresultat og Wilses bilde.

Våren 2018 ble det gjort oppmåling fra to totalstasjonsoppstillinger på Oslobredden. Derfra var restene etter den sydøstligste søylen og en mur noe lenger bak synlig. I tillegg var en mur i teglestein ovenfor demningstedet registrert. Referansepunkter ble satt opp på benken plassert over fossen av Vestveien vel og ved den andre oppstillingen.

Figur UJ6 Dietrichsens plantegning (2008)

Rekonstruksjon: Utfra Wilses bildet og grunnplanen kan høyden til søylene på Øvre Jar anslås til 7 meter over elva. Dette ligner Holte sag, men avstanden mellom søylene virke noe mindre. Det kan være en lignende opplegg med arbeidsgulvet og sagstolen hengende fra bjelker mellom toppen av søylene og støttemuren, men på en mindre skala.

Figur UJ7: Dietrichsens plantegning satt sammen med oppmålingsresultater (2018). Koordinater er EUREF 89 med utgangspunkt i Ø 590800; N 6443900. Punktene i nord er steinsmursegmenter. Den tynne blå linjen er gelenderen langs turstien

Tilstanden og behov

På tomta til Øvre Jar sag har blitt dumpet kambrosilur spengstein fra vei- eller tomteutbygging. Disse gjør tomta uoversiktig og vanskelig tilgjengelig. Rydding av tomta vil tillate bedre registrering av restene, og åpner for å gi publikum adgang.

Umiddelbart bør skiltet ved saga byttes med ny og riktig tekst. Turveien forbi er bra, men noen titalls meter nordover er stikker gamle jernstanger frem.

Demningsstedet er typisk for Lysakerelva med bruk av naturlig innsnevring på oslosiden og tilhogg i fjell på bærumsiden. Dette bør skiltes.

Figur UJ8: Restene etter øvre Jar sett østfra.